

OQ VA QORA RANGLARNING SOPOL BUYUMLAR KOMPOZITSIYASIDAGI O'RNI

Zokirova Shahloxon

Qo`qon DU Musiqa nazariyasi (Tasviriy san`at va
muhandislik grafikasi) kafedrası o`qituvchisi

Jo`rayeva Shodiyona

Qo`qon DU Tasviriy san`at va
muhandislik grafikasi yo`nalishi talabasi

Annotatsiya. Oq va qora ranglar sopol buyum kompozitsiyasida kontrast, ritm, shakl va naqshni ochib beruvchi muhim vositalardir. Maqolada monoxrom yechimlarning badiiy imkoniyatlari, sirt fakturasi, chiziq va bezak munosabati hamda an'anaviy kulolchilikdagi rang tajribasining zamonaviy talqini yoritiladi.

Kalit so'zlar: oq rang, qora rang, keramika, kompozitsiya, kontrast, naqsh, faktura

Abstract. Oq va qora ranglar sopol buyum kompozitsiyasida kontrast, ritm, shakl va naqshni ochib beruvchi muhim vositalardir. Maqolada monoxrom yechimlarning badiiy imkoniyatlari, sirt fakturasi, chiziq va bezak munosabati hamda an'anaviy kulolchilikdagi rang tajribasining zamonaviy talqini yoritiladi.

Keywords: oq rang, qora rang, keramika, kompozitsiya, kontrast, naqsh, faktura

Аннотация. Оq va qora ranglar sopol buyum kompozitsiyasida kontrast, ritm, shakl va naqshni ochib beruvchi muhim vositalardir. Maqolada monoxrom yechimlarning badiiy imkoniyatlari, sirt fakturasi, chiziq va bezak munosabati hamda an'anaviy kulolchilikdagi rang tajribasining zamonaviy talqini yoritiladi.

Ключевые слова: oq rang, qora rang, keramika, kompozitsiya, kontrast, naqsh, faktura

Kirish

Sopol buyumning badiiy ta'siri uning shakli, hajmi, sirt tuzilishi va rang yechimiga bog'liq. Ranglar soni ko'p bo'lmagan kompozitsiyalar ham kuchli estetik taassurot uyg'otishi mumkin. Oq va qora ranglar o'rtasidagi qarama-qarshilik shaklni aniq ko'rsatish, naqsh ritmini ta'kidlash va buyumning asosiy g'oyasini ajratib ko'rsatishga xizmat qiladi.

Oq rangning kompozitsion vazifasi

Oq rang ko'pincha yorug'lik, tozalik va vizual yengillik hissini beradi. Sopol yuzada oq fon qora naqshlarni ravshan ko'rsatishi, buyum siluetini ochishi va bezak uchun vizual maydon yaratishi mumkin. Oqartirilgan angob yoki oq sir ishlatilganda sirtning bir tekisligi va rangning pishirishdan keyingi o'zgarishi texnologik sinovlar orqali tekshiriladi.

Qora rang va kontrast

Qora rang chiziq, nuqta, kontur va geometrik elementlarning ifodasini kuchaytiradi. Qora naqsh oq fonda aniq ko‘rinadi, ammo naqsh zichligi haddan tashqari oshsa kompozitsiya og‘irlashishi mumkin. Shuning uchun qora elementlar o‘lchami, oralig‘i va takrorlanish ritmi buyum shakliga mos rejalashtiriladi.

Oq-qora uyg‘unligi va naqsh

Oq-qora kompozitsiyada simmetrik naqsh barqarorlikni, asimmetrik joylashuv esa harakat va dinamikani yuzaga keltirishi mumkin. Chiziqli bezak, geometrik shakllar, stilizatsiyalangan o‘simlik motivlari va takrorlanuvchi modullar orqali turli badiiy yechimlar yaratiladi. Bezak buyumning hajmiy tuzilishini hisobga olishi, idishning gardishi, tanasi va tubi orasidagi munosabatni buzmasligi lozim.

Material va texnologiya

Oq va qora rang natijasi ishlatiladigan loy, angob, pigment, sir va kuydirish sharoitiga bog‘liq. Ranglarning bir-biriga yoyilishi, sirtning yaltiroqligi yoki matligi, chiziqning aniqligi sinov namunalarida tekshiriladi. Oziq-ovqat uchun ishlatiladigan buyumlarda esa material va sirning xavfsizligi alohida e‘tiborga olinadi.

Xulosa

Oq va qora ranglar sopol buyumlarda shakl va naqshning o‘zaro munosabatini kuchaytiradigan samarali badiiy vositadir. Ularni maqsadli qo‘llash kontrast, ritm, muvozanat va kompozitsion yaxlitlikni ta‘minlaydi. Rang tanlovi estetik maqsad bilan birga material va kuydirish texnologiyasiga ham mos bo‘lishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

Intangible Cultural Heritage of Uzbekistan. (n.d.). Kulolchilik (Ceramics). <https://www.ich.uz/en/ich-of-uzbekistan/national-list/domain-5/440-kulolchilik>

Molera, J., et al. (2020). Islamic glazed wares from ancient Termez (southern Uzbekistan): Raw materials and techniques. *Journal of Archaeological Science: Reports*, 29, 102169. <https://doi.org/10.1016/j.jasrep.2019.102169>